

4. Maslach C.M., Schaufeli W.B., Leiter M.P. Job burnout. In S.T. Fiske, D.L. Schacter, C. Zahn – Waxler. Annual Review of Psychology, Vol. 52. – 2001. - P. 397–422.

Лариса Журавльова

доктор психологічних наук, професор

Вікторія Черняєва

студентка 5 курсу

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМПАТІЇ ТА ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Теоретичний аналіз феноменів емпатії, емоційного інтелекту й суміжних понять є актуальним по причині своєї практичності у використанні. Чим розвинутішими є навички особистості щодо розуміння іншого у міжособистісному спілкуванні, тим вищою є ефективність його взаємодії, тим легше їй взаємодіяти та керувати не лише собою та власними потребами, а й, а й впливати на потреби інших людей. На сьогодні досить багато є суміжних понять, введених науковцями у залежності від парадигми та часу розвитку понять, які були розглянуті в окремому контексті. Відтак, актуальним є виявлення спільного та відмінного у розумінні одного і того ж психологічного явища та врахувати його характеристики для визначення спільного для усіх визначень феномену. Доречним буде опис його зв'язку з іншими поняттями. Так ми зможемо конкретизувати певні психологічні характеристики окремого поняття.

Предметом дослідження в межах нашої роботи виступав взаємозв'язок рівня прояву емпатії та емоційного інтелекту у юнацькому віці

Нами висунута гіпотеза про існування зв'язку між рівнями прояву емпатії та емоційного інтелекту: чим вищою за рівнем свого розвитку є емпатія особистості, тим вищим є її емоційний інтелект.

Виклад основного матеріалу й результатів теоретичного аналізу. Поняття емпатії відрізняється від понять емоційної компетентності, емоційної грамотності та мотиваційного інтелекту тим, що включає не лише здатність сприймати та розуміти емоції, а й вміння переносити їх у свій внутрішній світ. Готовність допомогти описується у термінах «емпатія» [1] та «мотиваційна грамотність» [2]. Поняття мотиваційної грамотності за своїм змістом фактично тотожне поняттю емоційного інтелекту. В. Климчук дає наступне визначення вищезгаданому феномену **«Мотиваційної**

грамотності: «уміння «читати» мотиваційний дискурс Іншого, вникати у його мотиваційні теми, розуміти причини вчинків і їхні цілі; розуміти власні мотиви та їхні відношення між собою; говорити про них, доносити власний мотиваційний дискурс до Інших та брати до уваги мотиваційні дискурси Інших при розбудові стосунків» [3]. **Емоційний інтелект** це здібність помічати власні емоції та емоції інших людей, розрізняти й називати їх, використовувати для спрямування мислення та поведінки [6].

Бар-Он під емоційним інтелектом розуміє набір некогнітивних здібностей, навичок, компетенцій, що впливають на здатність людини справлятися із викликами зовнішнього середовища [8, С.21].

Як бачимо, розуміння мотивів, теми, причин вчинків інших, зв'язків між мотивами - усе це включено у емоційний інтелект. Адже здатність помічати емоції, розрізняти неможливе без розуміння емоцій інших. Мотиваційна грамотність включає у себе розуміння мотивів вчинків, вміння помічати і використовувати для спілкування – те саме, що доносити свій мотиваційний дискурс. Вникання в емоції і дискурс здатність помічати власні емоції і емоції інших є одним і тими і тими же навиками особистості, необхідними у спілкуванні. Використання для спрямування мислення і поведінки включає у себе розуміння мотивів, тем, причин вчинків їх цілі, вміння доносити свій дискурс до інших, брати до уваги мотиваційні дискурси інших при розбудові стосунків.

Структура феноменів також є взаємопов'язаною, однак з різним акцентом прояву феномену. Емоційна компетентність спрямована більше на розуміння себе, ніж інших [5, С. 5; 6, С.21], емоційний інтелект – орієнтований на власний розвиток [4], своєї емоційної компетентності [10, С.21]. Мотиваційна грамотність, як деталізація емоційного інтелекту - вміння використовувати знання та розуміння мотивів та їх усіх можливих взаємозв'язків для побудови ефективної взаємодії з іншими та покращення взаємодії іншого з собою [5, С.21]. Емоційна компетентність подібна мотиваційній грамотності [3, С. 243] за розподілом особистісної та міжособистісної [6, С.21]..

Емоційний інтелект та розумінні мотивів і потреб особистості орієнтований на підвищення якості міжособистісної взаємодії. Емоційна компетентність включає у себе управління власними емоціями та вміння розуміти їх, як ставлення особистості, репрезентовані у емоціях - у емоційному інтелекті. Прояв емоційного інтелекту має рівні свого розвитку, як і прояви мотиваційної грамотності та емпатії.

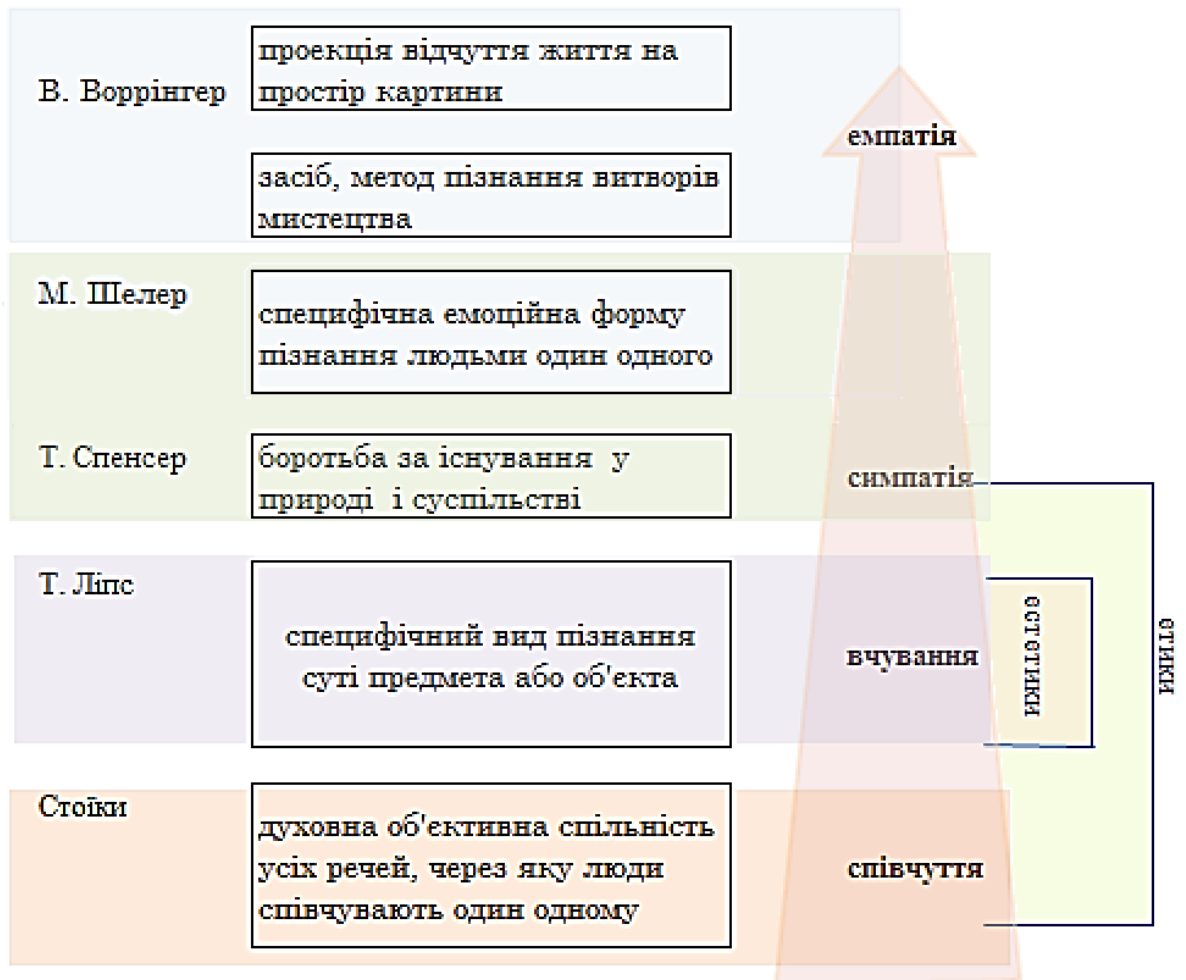

Рис. 1. Генеза поняття «емпатія»

Формування емпатії здійснювалось від робіт стоїків до В Воррінгера, з позиції якого розглядається сьогодні поняття прояв даного феномену.

Трансцендентна емпатія визначається як розуміння себе на рівні з іншими, вміння підлаштуватись під мотиви інших, точність відображення та сприймання мотивів та емоцій інших людей. Саме цей рівень прояву емпатії характерний для юнаків, за сприятливих умов розвитку.

В ході аналізу літератури створено модель генезису поняття «емпатії»

Емпатія включає аналіз усіх характеристик міжособистісної взаємодії через пропуск її через свій внутрішній світ та емоції – узгодження, а не лише розуміння, як у попередніх термінах, тотожність емоцій, як своїх, так я іншого, а не лише відображення та їх розуміння й оцінку. Узгодженість допомоги та побудові мотиваційної теми та вчинків і емоцій, у мотиваційному інтелекті.

Теоретична модель

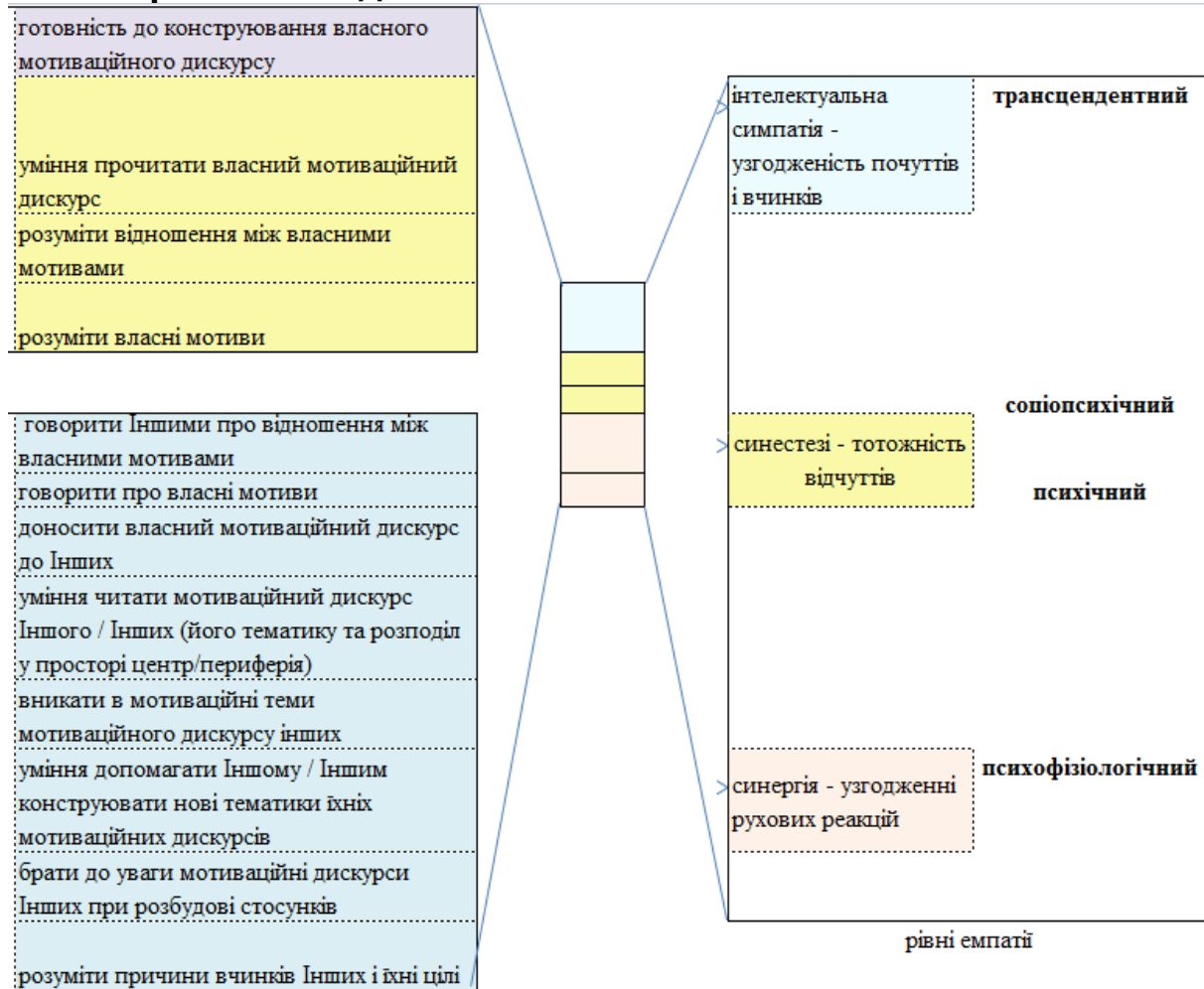

Рис.5. Теоретична модель психологічних особливостей взаємозв'язку емпатії та емоційного інтелекту в юнацькому віці.

Висновки. Ми можемо провести паралель, між психофізіологічним рівнем емпатії – як розуміння лише себе у монологічному дискурсі, та прояв емпатії на неусвідомленому рівні. Між соціопсихічним – коли емоційний інтелект особистості дозволяє спостерігати за іншими та частковий прояв співпереживання – як розуміння себе у діалогічно-полілогічному просторі інших.

Ми не можемо зводити емпатію та емоційний інтелект за їх специфікою функціонування – емпатія спрямована на відображення і «читання» емоцій інших, розуміння їх, а емоційний інтелект і його деталізація у розумінні мотивів і потреб особистості - на розуміння емоцій, вміння контролювати емоції, розуміти їх та використовувати для своїх потреб у спілкуванні або сфері досягнення.

Однак без сформованого емоційного інтелекту, як і його, ми не можемо говорити про прояв емпатії. Без сформованої емпатії та її прояву у соціумі через взаємодію з іншими (уточнення у феномені емоційного інтелекту, як розуміння мотивів вчинків) ми не можемо

говорити про наявність сформованого емоційного інтелекту або його силу прояву у соціумі. Адже розуміння, усвідомлення, проникнення у внутрішній світ, як свій так і тих, з ким індивід знаходиться в інтеракції – не можливий. Рівні емпатії, її прояв залежало від рівня сформованості особистості та, у зв'язку з її подальшою соціалізацією, розвивається.

Список використаних джерел

1. Журавльова Л. П. Психологічні основи розвитку емпатії людини. автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук: спец. 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія./ Л.П. Журавльова – Одеса, 2008. – 169 с.
2. Климчук В.О. Мотиваційний дискурс особистості в інтеракційному просторі: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук: спец. 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи / В.О. Климчук – Київ, 2015. – 418 с.
3. Климчук В.О. Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації: монографія. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 290 с., іл.
4. Кошонко Г. А. Розвиток емоційного інтелекту студентів-психологів/ Г. А. Кошонко // Психологічні науки. – № 4. – 2013. – с. 341-350, С. 344.
5. Лазуренко Е. А. К вопросу о развитии понятия «эмоциональная компетентность» в психологии / Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца, Украина, Киев.
6. Лазуренко О.О. Теоретичні основи дослідження категорії емоційної компетентності у сучасній психологічній науці / О.О. Лазуренко. – Ч., 2013. – 19 с.
7. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций. 2 изд.-М.: Смысл; Per Se, 2000. – 549 с., с. 342.
8. Bar-On R. The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI) / Reuven Bar-On // Psicothema – 2006. – Vol. 18. – P. 13-25.

Інна Загурська

кандидат психологічних наук, доцент

Наталія Никончук

кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОСЕМАНТИЧНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Для кожного вікового періоду визначаються базові напрямки психологічних досліджень. Для молодшого шкільного віку пріоритетним напрямком дослідницької роботи є аналіз самооцінки здібностей. Саме самооцінка здібностей є своєрідним орієнтиром для учня у